УДК 336:364
JEL G20: G53
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-7813-8590
DOI https://doi.org/10.17721/tppe.2022.45.16

Приказюк Н.В., д.е.н.,
професор,
завідувач кафедри страхування, банківської справи, ризик-менеджменту
КНУ імені Тараса Шевченка
Савицький А.К., здобувач освіти за
освітньою програмою «Фінанси і кредит»
КНУ імені Тараса Шевченка

РОЛЬ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ В ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ В УКРАЇНІ

Визначено сутність фінансової грамотності та її роль у євроінтеграційних процесах в Україні, проаналізовано європейський досвід у сфері підвищення фінансової грамотності населення та відповідні вітчизняні ініціативи. Встановлено, що при визначенні фінансової грамотності важливо робити акценти не лише на індивідуальному фінансовому добробуті, а і на позитивному соціально-економічному ефекті для держави загалом. При цьому не можна не дооцінювати роль фінансової грамотності і при інтеграційних процесах держав, оскільки фінансова обізнаність, фінансові знання, навички тощо громадян впливають на їх фінансову поведінку та прийняття фінансових рішень у нових умовах. З'ясовано, що для України питання фінансової грамотності також є питанням і стратегічної безпеки.

На основі компаративного аналізу стану фінансової грамотності в Україні й зарубіжних країнах встановлено, що в багатьох країнах Європи її рівень потребує суттєвого підвищення, це стосується і України. Проаналізовано досвід щодо впровадження ініціатив, пов'язаних з проблемою фінансової грамотності, країн, які показали найвищі показники за даними ОЕСР (Словенії, Німеччини, Австрії), а також Польщі та Чехії. Визначено, що країни ЄС приділяють значну увагу впровадженням ініціатив з підвищення рівня фінансової грамотності серед населення. Цими питаннями займаються як держава в особі міністерств освіти та регулюючих органів фінансової сфери, так і некомерційні організації, фінансові інститути та освітні заклади.

З'ясовано, що з взяттям України шляху на євроінтеграцію, посилилося впровадження різноманітних заходів з підвищення рівня фінансової грамотності, у тому числі, послуговуючись успішним досвідом країн ЄС. Також регулятори у фінансовій сфері, переймаючи відповідний досвід зарубіжних країн, розробляють необхідні документи, які сприяють підвищенню рівня фінансової грамотності населення. На основі порівняння Рамок компетентностей для дорослого населення ЄС та України встановлено, що вони досить подібні і базуються на оригінальному наборі базових компетентностей, випущених ОЕСР у 2016 році, а також включають цифрові фінансові компетентності, які особливо актуалізувалися останнім часом.

Динаміка показників рівня фінансової грамотності з 2018 по 2021 рік була позитивною, а з огляду на те, що війна не зупинила процес створення і втілення нових ініціатив у цій сфері, є підстави очікувати на подальше зростання фінансової обізнаності населення України, що буде важливим кроком на шляху інтеграції з країнами Європейського Союзу.

Ключові слова: *фінансова грамотність, індекс фінансової грамотності, фінансова компетентність, рамка фінансових компетентностей, ініціативи з фінансової грамотності, євроінтеграція.*

Постановка проблеми. Впродовж останніх десятиліть такі провідні країни світу як Сполучені Штати Америки (США), Велика Британія, Франція, Канада тощо значно збільшили зусилля щодо підвищення фінансової грамотності населення. Зростання уваги щодо рівня фінансової грамотності суспільства пов'язане з усвідомленням того факту, що громадянин з правильними фінансовими звичками та обсягом фундаментальних знань щодо фінансів може принести користь не тільки самому собі, а й державі, ефективно розпоряджаючись власним капіталом та користуючись наявними фінансовими інструментами. В умовах прагнення України до вступу в Європейський Союз (ЄС) вважаємо за доцільне провести порівняння стану фінансової грамотності в Україні й зарубіжних країнах, дослідити кращі європейські практики у сфері підвищення фінансової грамотності населення та вітчизняні реалії.

Аналіз останніх публікацій. Проблематика фінансової грамотності останнім часом набула поширення як серед вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Зокрема, її дослідженням займалися такі вчені як Кізима Т.О., А. Лусарді, О. Мітчелл, Дудчик О.Ю., Смовженко Т.С., Ткаченко Н.В. та інші. Крім того фінансова грамотність привертає увагу міжнародних організацій, зокрема Організації з економічної співпраці та розвитку (ОЕСР), Aflatoun International та інших.

Невирішені частини проблеми. З огляду на євроінтеграційні прагнення України актуалізуються питання ролі фінансової грамотності в цих процесах, питання оцінки зарубіжного досвіду політики у сфері фінансової грамотності та відповідних вітчизняних заходів.

Метою статті є визначити сутність фінансової грамотності та її роль у євроінтеграційних процесах в Україні, проаналізувати європейський досвід у сфері підвищення фінансової грамотності населення та відповідні вітчизняні ініціативи.

Методи дослідження. При написанні статті було використано комплекс загальнонаукових та специфічних методів, зокрема діалектичний метод для пізнання та розуміння поняття фінансової грамотності та її призначення; теоретичне узагальнення для агрегації та представлення матеріалу; метод порівняння для аналізу зарубіжного досвіду вирішення проблеми фінансової грамотності.

Результати дослідження. Питання фінансової грамотності почало займати особливе місце в економічній політиці провідних країн світу. Причиною цьому є те, що громадянин, який має володіння базовими навичками і знаннями з фінансової грамотності, може принести користь не лише собі, вміло розпоряджаючись власним капіталом, а й державі, вміло користуючись ринковими інструментами на кшталт інвестицій у фінансовий сектор країни, податкової оптимізації тощо.

Для України питання фінансової грамотності також є питанням і стратегічної безпеки: більш освічене населення стає менш уразливим до інформаційно-психологічних операцій агресора – воно менш піддається паніці, грамотно аналізує ризики і можливості, чим допомагає стабільному функціонуванню економічної системи країни.

Наразі фінансова грамотність по-різному визначається різними дослідниками та організаціями. Так, міжнародна мережа з фінансової освіти Організації економічної співпраці та розвитку (ОЕСР) визначає термін фінансової грамотності як поєднання обізнаності, знань, навичок, ставлення та поведінки, необхідних для прийняття обґрунтованих фінансових рішень і, зрештою, досягнення індивідуального фінансового добробуту [1]. У «Рамках фінансових компетентностей дорослого населення України» – документі, створеному як концептуальна основа, на якій можна побудувати державну політику у сфері підвищення фінансової грамотності, – Національний банк України (НБУ) прослідковується визначення фінансової грамотності, яке надає ОЕСР.

Серед українських дослідників заслуговує на увагу визначення Смовженко Т.С., у якому авторка підкреслює, що фінансова грамотність «…забезпечує соціальну стабільність в суспільстві» [2].

На нашу думку, при визначенні фінансової грамотності важливо робити акценти не лише на індивідуальному фінансовому добробуті, а і на позитивному соціально-економічному ефекті для держави загалом. Крім того не можна не дооцінювати роль фінансової грамотності і при інтеграційних процесах держав, оскільки фінансова обізнаність, фінансові знання, навички тощо громадян впливають на їх фінансову поведінку та прийняття фінансових рішень в нових умовах.

Останніми роками проводяться оцінки фінансової грамотності різних країн. Так, за даними дослідження ОЕСР, проведеного у 2020 році, середній рівень фінансової грамотності опитаних країн становив 12,7 балів із 21 можливих (в опитуванні брало участь 26 країн, але три з них не враховувались у вирахуванні середнього балу). За методикою ОЕСР було проведено опитування в Україні, яке показало середній бал у 12,3 (у 2018 році цей показник становив 11,6). Найвищі бали серед європейських країн, згідно із результатами опитування ОЕСР у 2020 році, були у Словенії (14,7), Австрії (14,4) та Німеччини (13,9) [3, ст.4]. На рисунку 1 представлено індекс фінансової грамотності України в порівнянні з іншими країнами.

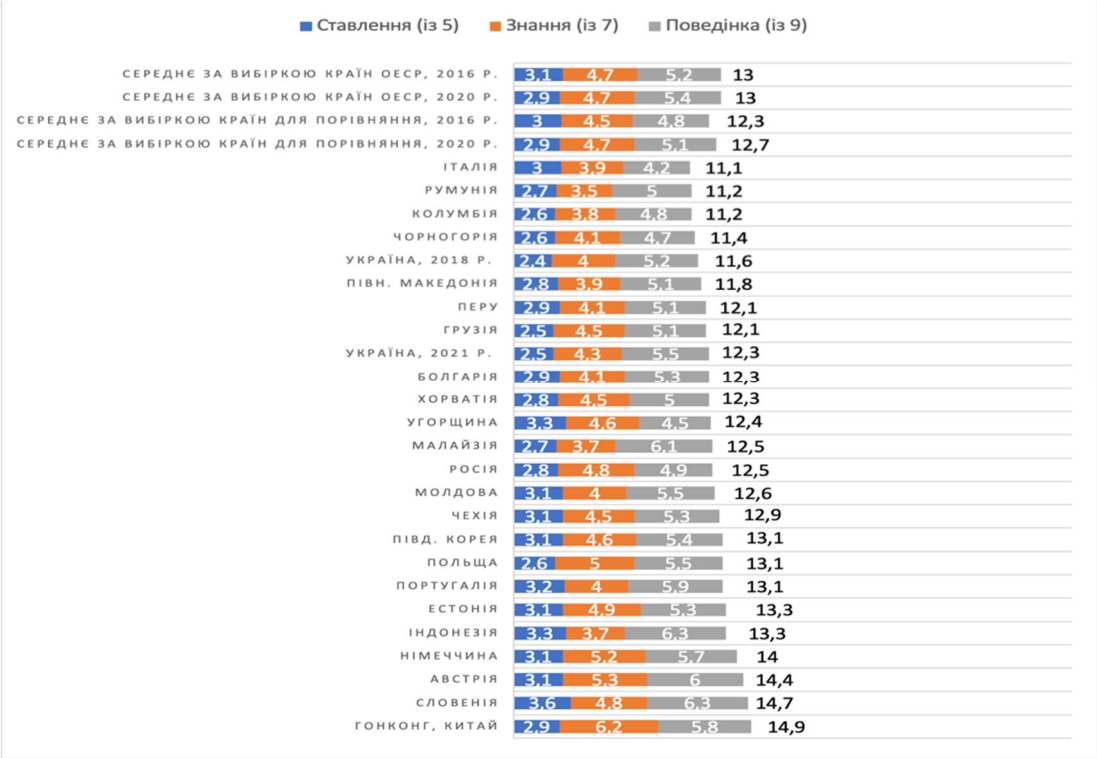

Рис. 1. Індекс фінансової грамотності України в порівнянні з іншими країнами.
Джерело: складено авторами на основі [3, с.4]

Варто детальніше дослідити досвід зарубіжних країн щодо проведення активностей у сфері фінансової грамотності.

Спільним для всіх трьох країн-лідерів за значенням індексу є наявність уроків фінансової грамотності у школі, основним ініціатором яких виступають національні банки. Розробляються спеціальні підручники для молодших, середніх і старших класів. Також важливу роль для широкого розповсюдження фінансової грамотності серед молоді є щорічне проведення загальноєвропейського «The Generation €uro competition» – конкурсу молодих учнів старших шкіл (віком від 16 до 19 років). Конкурс поділяється на три етапи: перший – проходження командою (3-5 осіб) онлайн-тесту, другий – розробка та презентація проєкту щодо грошової політики, третій – фінал з трьох команд щодо звання найкращого проєкту. Переможці запрошуються до церемонії нагородження, отримують невеличкі сюрпризи та пропозицію щодо оплачуваного стажування у Центральному банку Люксембургу (BCL) [4].

Розповсюдження літератури щодо фінансової грамотності не лише для дітей, а й для дорослих, також є важливим завданням країни для підвищення фінансової грамотності населення. Для цього розробляються різноманітні брошури з фінансової грамотності та безкоштовно розповсюджуються на сайтах Центральних банків.

Обираючи цільовою аудиторією молодь у віці до 25 років, у країнах також широко розповсюджується ідея проведення заходів у рамках Global Money Week («Всесвітнього тижня грошей»), сутність якого полягає у розповсюдженні знань із фінансової грамотності на некомерційній основі. Метою його проведення є привертання уваги громадськості до проблеми фінансової грамотності, заохочення національної самоорганізації суспільства, стимулювання молоді більше дізнатись

про гроші, заощадження тощо. Нерідко в цьому беруть участь і Центральні банки, проводячи заходи на своїй матеріально-технічній базі. Активно залучаються до даних процесів школи, університети, коледжі тощо. З цією метою проводяться інформаційні компанії в різноманітних соціальних мережах, формується рейтинг з найактивніших закладів у відповідних країнах тощо [5].

Загалом в країнах ЄС реалізуються досить різноманітні проєкті, спрямовані на підвищення рівня фінансової культури. Відповідні ініціативи з фінансової грамотності, що реалізуються в Словенії, Німеччині, Австрії, Польщі, Чеській республіці, наведені в таблиці 1.

Таблиця 1.

Ініціативи з фінансової грамотності, що реалізуються в країнах Європейського Союзу

Назва країни	Ініціативи з фінансової грамотності, що реалізуються
Словенія	• Уроки фінансової грамотності в школах • Вебсайт Банку Словенії • Музей Банку Словенії • Івенти «Global Money Week» • Generation €uro competition • Кооперація освітніх закладів, міністерств, центрального банку стосовно заходів з фінансової грамотності
Німеччина	• Вебсайт BaFin • Базова інформація для інвесторів про банківські продукти та супутні послуги, викладена доступною мовою (брошура) • Онлайн-семінари (діджитал-зустрічі) для літніх споживачів на різні теми, що стосуються банківської справи, інвестування та страхування • Інформування споживачів про те, що потрібно враховувати перед прийняттям інвестиційного рішення (розповсюдження листівок) • Тема FinTech: Стартапи та FinTech-компанії (складова вебсайту BaFin) • «Наглядові органи та поліція попереджають про можливість шахрайства на інтернет-платформах» • Загальні застереження щодо криптоактивів Geld verstehen ("Розуміти гроші") Mit Geld umgehen ("Управляти грошима")
Австрія	• A-Z of Finance («Фінанси від А до Я») • Eurologisch • «Фінанси від А до Я» також виступає як цілісна стратегія з фінансової грамотності на 2021-2026 роки, розроблена у кооперації з ОЕСР
Польща	• CEDUR (Освітній центр для учасників ринку) • Попередження від Комісії з нагляду над фінансами про знайдені шахрайські та фішингові сайти • Кампанія з підвищення обізнаності про інтернет-шахрайство «Uwaga! Cyberoszust» • Кампанія з підвищення обізнаності «Інвестуй грамотно!» • Кампанія з підвищення обізнаності “Інвестиційні нотатки – знай про ризики» • Кампанія з підвищення обізнаності «Краудфандинг» • Кампанія з підвищення обізнаності «Зачарований» • Global Money Week (GMW), World Investor Week (WIW)
Чеська Республіка	• Співпраця з освітніми закладами та некомерційними організаціями щодо проведення заходів з фінансової грамотності • Виставка Національного банку Чехії «Люди та гроші» • Додаток «Гроші Чехії» на iOS та Android • Вебсайт «Гроші в обігу» • Персональні фінанси (презентація) • Центр для відвідувачів Національного банку Чехії

Джерело: складено авторами на основі [6]

Варто зазначити, що починаючи з 2014 року, коли Україна остаточно перейшла на шлях євроінтеграції, країна успішно займається впровадженням різноманітних заходів з підвищення рівня фінансової грамотності. Україна останніми роками активно використовує досвід зарубіжних країн у проведенні власних ініціатив. Зокрема вже низку років поспіль активно проводяться заходи щодо Global Money Week, проводиться робота щодо перетворення Музею грошей у сучасний Освітньо-інформаційний центр, також за аналогією з іншими країнами. Крім того з 2025 року Міністерство освіти і науки України планує введення обов'язкового предмету «Фінансова грамотність» для учнів 8-9 класів. На сьогодні цей предмет викладається лише в 10% шкіл, тому його введення обов'язково покращить рівень фінансової обізнаності серед молоді, але для цього потрібні кваліфіковані викладачі. Задля підготовки таких викладачів на початку серпня 2022 року було представлено сайт із фінансової грамотності «Талан», який, за планом НБУ, повинен стати майданчиком для формування спільноти педагогів-тренерів із фінансової грамотності в Україні.

Незважаючи на труднощі, пов'язані з повномасштабним вторгненням росії, НБУ продовжує активну роботу з підвищення фінансової грамотності: 18 листопада 2022 року пройшов фінал NBU University Challenge – команда Київського національного університету імені Тараса Шевченка посіла третє місце; 24 листопада 2022 року було випущено «Рамку фінансових компетентностей для дорослих».

Розробка «Рамок фінансових компетентностей для дорослого населення України» була вчасним кроком від фінансового регулятора, оскільки робота над подібним документом в Європейському Союзі (ЄС) була закінчена лише в січні 2022 року (для дітей аналогічний документ знаходиться ще на стадії розробки). У таблиці 2 наведено порівняння українських і європейських «Рамок».

Можна помітити надзвичайну подібність обох документів, і це не дивно: автори обох документів активно послуговувалися оригінальним набором базових компетентностей, випущених ОЕСР у 2016 році. Автори українського документу також зазначають, що з 2016 року ситуація дещо змінилася у зв'язку з цифровізацією фінансового простору, і що «Рамка фінансових компетентностей для дорослих» від ЄС краще інтегрує цифрові фінансові компетентності, беручи до уваги останні події.

Файли обох документів доступні у форматі Word та Excel, розміщені у вільному доступі задля зручності користувача. Європейський варіант складається з 564 компетентностей, поділених на змістові сфери та підтеми; український – з 635, так само поділених на виміри та відповідні підтеми.

Таблиця 2.

Порівняння рамок фінансових компетентностей для дорослих в ЄС та в Україні

Критерії порівняння	ЄС	Україна
Дата публікації	11 січня 2022 року	24 листопада 2022 року
Орган(-и), що брали участь у розробці	Спеціальна підгрупа Експертної групи Уряду ЄС з роздрібних фінансових послуг (GEGRFS). Підгрупа складається з експертів національних органів влади, відповідальних за політику у сфері фінансової грамотності	Міжвідомча робоча група, до якої входили представники Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, Національного банку України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Міністерства освіти і науки України. Експертна рада з фінансової грамотності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Ліга амбасадорів фінансової грамотності.
Мета документу	Сприяння спільному розумінню фінансової грамотності для дорослих серед держав-членів та національних органів влади, навчальних закладів, промисловості та окремих осіб. Крім того, вона забезпечує основу для більш скоординованого підходу серед політиків ЄС та національних політиків. Підтримуючи зусилля, спрямовані на підвищення фінансової грамотності, Рамкова програма має на меті сприяти досягненню загальної мети покращення фінансового добробуту громадян.	Сприяння спільному розумінню фінансових компетентностей для дорослих серед державних органів влади, навчальних закладів, приватних організацій та окремих громадян. Підтримуючи зусилля з підвищення фінансової грамотності, цей документ має на меті зробити внесок у загальну мету поліпшення фінансового добробуту особистості.
Змістові сфери	гроші та угоди, планування та управління фінансами, ризики та винагорода, а також фінансовий ландшафт	гроші та угоди, планування та управління фінансами, ризики та винагорода, а також фінансовий ландшафт
Виміри	(I) Обізнаність, знання та розуміння; (II) Навички та поведінка; (III) Упевненість, мотивація та ставлення.	(I) Обізнаність, знання та розуміння; (II) Навички та поведінка; (III) Упевненість, мотивація та ставлення.

Джерело: складено авторами на основі [7, 8]

Важливою фінансова грамотність є і для фінансових інститутів, бо завдяки кращій обізнаності у послугах, що ними надаються, вони збільшують кількість клієнтів, акумулюють вільні грошові кошти тощо. Саме тому фінансові інститути, такі як банки, страхові компанії, пенсійні фонди тощо також активно ведуть діяльність у сфері фінансової грамотності разом із державою.

Прикладами реалізації заходів з фінансової грамотності є програми підвищення її рівня серед молодшого покоління від ПриватБанку – бізнес-школа «ЮніорБанк»,

грантова програма «Фінансовий геній» [9]. Важливим елементом впровадження таких заходів є підтримка з боку держави або навіть кооперація – так, в 2021 році ПУМБ разом з Міністерством цифрової трансформації розмістили навчальний серіал «Фінансовий сенсей», де у форматі блогу автор експериментує, дізнається щось нове та ділиться отриманими знаннями з глядачами [10].

Слід зазначити, що Національний банк України – не єдина державна установа, яка опікується питанням фінансової грамотності. В Україні впроваджуються ініціативи й інших державних установ: наприклад, ФІНКУЛЬТ – освітній проєкт з фінансової грамотності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО). Основною метою проекту є підвищення рівня фінансової обізнаності та фінансової культури громадян, а також зростання рівня довіри до фінансової системи України. Він є складовою Національного проєкту з фінансової грамотності, яка реалізується у співпраці з громадською організацією «Діловий клуб “Партнер”» та Університетом банківської справи [11].

Варто підкреслити, що наразі в Україні ініціативи регуляторів щодо фінансової грамотності доповнюються ініціативами низки освітніх установ. Зокрема активно працює у напряму підвищення фінансової грамотності молоді Київський національний університет імені Тараса Шевченка, а саме базова кафедра, що опікується цими питаннями, - кафедра страхування, банківської справи та ризик-менеджменту (СБСРМ). Так на кафедрі СБСРМ функціонує освітній майданчик «FinEd», де викладачі і студенти проводять просвітницьку роботу у сфері фінансової грамотності. Також з ініціативи та на базі кафедри започатковано воркшоп і конкурс з фінансової грамотності «FinHakaton», в якому могла брати участь молодь у віці 16-20 років. Кафедра СБСРМ успішно співпрацює у питаннях фінансової грамотності з НБУ, ФГВФО, Aflatoun International та іншими організаціями.

Зазначене вище підкреслює, що суттєвою у процесі підвищення фінансової грамотності є також і роль громадських організацій. Волонтерська діяльність є ще однією складовою у глобальному процесі фінансової освіти як джерела підвищення фінансової грамотності. На нашу думку, цей напрям є дуже важливим і вельми недооціненим, бо завдяки безкоштовним тренінгам, квестам і іграм для дорослих та дітей рівень фінансової грамотності може суттєво підвищитись. Так, у Словенії, у країні з найвищим показником серед опитаних ОЕСР країн Європи, активну діяльність у реалізації проєктів провадить «Zavod Republike Slovenije za šolstvo» («Інститут освіти Республіки Словенія») – громадська організація, яка активно сприяє заходам з підвищення якості освіти освіти та навчання у різноманітних галузях відповідно до цілей сталого розвитку, інноваційного середовища та інновацій загалом [12].

Співпраця уряду з міжнародними неурядовими організаціями також є дуже дієвою та важливою складовою у процесі підвищенні обізнаності молоді та інших категорій населення. Прикладом подібної організації є співпраця Міністерства освіти і науки України з Aflatoun International. Міжнародна програма Афлатун була заснована в Нідерландах та побудована на пріоритетах і методичних ідеях Всесвітнього руху із соціальної та фінансової освіти дітей у віці 3–18 років. До її складу входять програми

«Афлатот» (для дітей 3–6 років), «Афлатун» (7–14 років) і «Афлатін» (15–18 років). Наразі запущена ще одна нова програма «Афлаюз» [13].

Висновки. Отже, при визначенні фінансової грамотності важливо робити акценти не лише на індивідуальному фінансовому добробуті, а і на позитивному соціально-економічному ефекті для держави загалом. Крім того не можна не дооцінювати роль фінансової грамотності і при інтеграційних процесах держав, оскільки фінансова обізнаність, фінансові знання, навички тощо громадян впливають на їх фінансову поведінку та прийняття фінансових рішень в нових умовах. Для України питання фінансової грамотності також є питанням і стратегічної безпеки: більш освічене населення стає менш уразливим до інформаційно-психологічних операцій агресора – воно менш піддається паніці, грамотно аналізує ризики і можливості, чим допомагає стабільному функціонуванню економічної системи країни.

Наразі питання фінансової грамотності залишається важливим для урядів економічно розвинених країн світу. Дослідження показує, що в багатьох країнах Європи її рівень потребує суттєвого підвищення, зокрема це стосується і України.

Країни Європейського Союзу приділяють значну увагу впровадженням ініціатив з підвищення рівня фінансової грамотності серед населення. Цими питаннями займаються як держава в особі міністерств освіти та регулюючих органів фінансової сфери, так і некомерційні організації, іноді тісно взаємодіючи один з одним. Також важливою є роль фінансових інститутів, які зацікавлені у проведенні подібних ініціатив для збільшення кількості клієнтів. Особливу роль у даних процесах займають освітні заклади.

Починаючи з 2014 року, коли Україна остаточно перейшла на шлях євроінтеграції, країна успішно займається впровадженням різноманітних заходів з підвищення рівня фінансової грамотності, у тому числі, послуговуючись успішним досвідом країн Європейського Союзу. Також регулятори у фінансовій сфері, переймаючи відповідний досвід зарубіжних країн, розробляють необхідні документи, які сприяють підвищенню рівня фінансової грамотності серед населення.

На основі порівняння Рамок компетентностей для дорослого населення Європейського Союзу та України встановлено, що вони досить подібні і базуються на оригінальному наборі базових компетентностей, випущених ОЕСР у 2016 році, а також включають цифрові фінансові компетентності, які особливо актуалізувалися останнім часом.

Динаміка показників рівня фінансової грамотності з 2018 по 2021 рік була позитивною, а з огляду на те, що війна не зупинила процес створення і втілення нових ініціатив у цій сфері, є підстави очікувати на подальше зростання фінансової обізнаності населення України, що буде важливим кроком на шляху інтеграції з країнами Європейського Союзу.

Література.

1. Measuring Financial Literacy: Questionnaire and Guidance Notes for Conducting an Internationally Comparable Survey of Financial Literacy [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/49319977.pdf

2. Смовженко Т. С., Кузнєцова А. Я. Фінансова грамотність населення та її вплив на розвиток економіки України // Регіональна економіка. – 2013.
3. ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ, ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ ТА ФІНАНСОВИЙ ДОБРОБУТ В УКРАЇНІ У 2021. ЗВІТ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Research_Financial_Literacy_Inclusion_Welfare_2021.pdf?v=4
4. Офіційний сайт The Generation €uro competition [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.generationeuro.eu/en-lu/node/125
5. Офіційний сайт Global Money Week [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://globalmoneyweek.org/
6. EBA repository on financial education initiatives of National Competent Authorities [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Consumer%20Corner/Financial%20education/1026349/Updated%20EBA%20repository%20on%20FE%20initiatives%20of%20NCAs.pdf
7. Financial competence framework for adults in the European Union [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://finance.ec.europa.eu/system/files/2022-01/220111-financial-competence-framework-adults_en.pdf
8. Рамка фінансових компетентностей дорослого населення України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://talan.bank.gov.ua/uploads/files/Ukraine_Financial_Competence_Framework_Adults.pdf
9. Офіційний сайт ЮніорБанк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://juniorbank.com.ua/
10. Офіційний сайт Національної платформи з цифрової грамотності «Дія. Цифрова освіта» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://osvita.diia.gov.ua/courses/finansovyy-sensey
11. Офіційна сторінка Національного проєкту з фінансової грамотності у соціальній мережі Facebook [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.facebook.com/ukrfinlitproject/
12. Офіційний сайт Інституту освіти Республіки Словенія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.zrss.si/en/
13. Офіційний сайт Aflatoun International [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.aflatoun.org/network-2/

References.

1. Measuring Financial Literacy: Questionnaire and Guidance Notes for Conducting an Internationally Comparable Survey of Financial Literacy [Electronic resource]: https://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/49319977.pdf
2. Smovzhenko T. S., Kuznetsova A. Y. Financial literacy of the population and its impact on the development of the Ukrainian economy // Regionalna ekonomyka. 2013.
3. FINANCIAL LITERACY, FINANCIAL INCLUSION AND FINANCIAL WELL-BEING IN UKRAINE IN 2021. Report on the results of the research [Electronic resource]. – Access mode: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Research_Financial_Literacy_Inclusion_Welfare_2021.pdf?v=4.
4. Official website of The Generation €uro competition [Electronic resource]. – Access mode: https://www.generationeuro.eu/en-lu/node/125
5. Official website of Global Money Week [Electronic resource]. – Access mode: https://globalmoneyweek.org/
6. EBA repository on financial education initiatives of National Competent Authorities [Electronic resource]. – Access mode: https://www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Consumer%20Corner/Financial%20education/1026349/Updated%20EBA%20repository%20on%20FE%20initiatives%20of%20NCAs.pdf

7. Financial competence framework for adults in the European Union [Electronic resource]. – Access mode: https://finance.ec.europa.eu/system/files/2022-01/220111-financial-competence-framework-adults_en.pdf.
8. Financial competence framework for adults in Ukraine [Electronic resource]. – Access mode: https://talan.bank.gov.ua/uploads/files/Ukraine_Financial_Competence_Framework_Adults.pdf
9. Official website of JuniorBank [Electronic resource]. – Access mode: https://juniorbank.com.ua/.
10. Official website of the National Platform for Digital Literacy "Diia. Tsyfrova osvita» [Electronic resource] – Access mode: https://osvita.diia.gov.ua/courses/finansovyy-sensey
11. Official page of the National Financial Literacy Project on Facebook [Electronic resource]: https://www.facebook.com/ukrfinlitproject/
12. Official website of the National Education Institute Slovenia [Electronic resource]. - Access mode: https://www.zrss.si/en/.
13. Official website of Aflatoun International [Electronic resource]: https://www.aflatoun.org/network-2/

Prykaziuk N.V., Doctor in economics, Professor, Head of Department of Insurance, Banking and RiskManagement
Taras Shevchenko National University of Kyiv
Savitskyi A.K., Student
Taras Shevchenko National University of Kyiv

THE ROLE OF FINANCIAL LITERACY IN UKRAINE EUROPEAN INTEGRATION PROCESSES

The article defines essence of financial literacy and its role in the Ukraine European integration processes, exposes the European experience and related domestic initiatives in the field of population's financial literacy improvement. It was established that in the process of financial literacy determining, it is important to focus not only on individual financial well-being, but also on positive socio-economic effect for the state. At the same time, the role of financial literacy during the integration processes of the state cannot be underestimated, because financial awareness, financial knowledge, skills, etc. influence people's financial behavior and financial decision-making in new conditions. It was found that the financial literacy issue is very important and critical for Ukraine strategic security. It was proven, based on a comparative analysis of the financial literacy results in Ukraine and foreign countries, that in many European countries financial literacy level needs to be significantly increased, the same as in Ukraine. The experience of implementing initiatives related to the financial literacy problems in the countries that showed the highest indicators according to OECD data (Slovenia, Germany, Austria), as well as Poland and the Czech Republic, was analyzed. It was determined that EU countries pay considerable attention to the initiatives of financial literacy increasing implementation for the population. These issues are dealt with both by the state in the form of ministries of education and regulatory bodies of the financial sphere, and by non-profit organizations, financial and educational institutions. It was argued that with process of Ukraine European integration, the implementation of various financial literacy improvement measures increased, including findings from the successful experience in EU countries. Also, regulators in the financial sphere, adopting the relevant experience from foreign countries, are developing the necessary documents that contribute to level of financial literacy increasing. It was noted, based on the comparison of the Competence Frameworks for the adult population in the EU and Ukraine, that they are quite similar and are based on the original set of basic competencies released by the OECD in 2016, and include digital financial competencies, which have been updated recently. The dynamics of indicators of the level of financial literacy from 2018 to 2021 were positive, and given the fact that the war did not stop the process of creating and implementing new initiatives in this area, there are reasons to expect further growth in the financial awareness of the Ukraine population, which will be an important step on the way integration with the countries of the European Union.

***Keywords**: financial literacy, financial literacy index, financial competence, financial competence framework, financial literacy initiatives, European integration.*